

орденом Героїв Небесної Сотні – для відзначення осіб за громадянську мужність, патріотизм, відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, активну благодійну, гуманістичну, громадську діяльність в Україні, самовіддане служіння Українському народу, виявлені під час Революції гідності (листопад 2013 року – лютий 2014 року), інших подій, пов'язаних із захистом незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України. По суті, це було перше офіційне використання поняття «Революція Гідності» у правових актах.

Іншим напрямом увічнення подій Революції Гідності є створення музею «Меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції гідності». Офіційний статус музею встановлений Розпорядженням КМУ від 18.11.2015 р. № 1186-р (із змінами, внесеними Розпорядженням КМУ від 23.11.2015 р. № 1230-р). Указом Президента України від 12.04.2016 р. № 138/2016 музею наданий статус національного.

Використання патріотичного та виховного потенціалу Революції Гідності – передбачено у наступних документах: План дій із впровадження Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» у 2014-2015 роках, затверджений розпорядженням КМУ від 26.11.2014 р. № 1176-р; Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015, Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015; Національна Стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки, затверджена Указом Президента України від 26.02.2016 р. № 68/2016, тощо.

Література

1. Революція Гідності 2013-2014 рр. та агресія Росії проти України: навч.-метод. посіб. / Палій О., Головка В., Черевко О., Янішевський С.; за заг. ред. П. Полянського. – К.: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2015. – 36 с.

2. Історія держави і права України: акад. курс: підручник / Б. Й. Тищик, І. Й. Бойко; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – К.: Ін Юре, 2015. – 807 с.

УДК 342.72/.73

Белкін М. Л., к.ю.н.,

Адвокатське бюро Марка Белкіна «Еталон», м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ШКОДУ ЦИМ ПРАВАМ В УКРАЇНСЬКОМУ АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Дотримання Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (далі – ЄКПЛ) та практики Європейського

Суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) є неодмінною вимогою до країн – членів Ради Європи (РЄ). Однак останнім часом в українському адміністративному судочинстві склалася практика застосування рішень ЄСПЛ на шкоду правам людини, особливо коли не вистачає аргументів з національного законодавства, на що автором вже зверталася увага [1]. Тобто, коли український закон передбачає захист права або коли українським законом не можливо обґрунтувати обмеження права, органи судової влади застосовують з цією метою положення ЄКПЛ та рішення ЄСПЛ. Такий підхід започаткований попередньою владою, починаючи приблизно з 2011 р., але продовжує використовуватися і поточною постмайданною владою. Однак такий підхід суперечить букві і духу ЄКПЛ.

Так, у преамбулі до ЄКПЛ вказується, що мета прийняття Конвенції відповідає меті РЄ щодо досягнення тіснішого єднання між її членами і що одним із засобів досягнення цієї мети є **забезпечення і розвиток прав людини та основоположних свобод**. Згідно ст. 35 «Гарантія визнаних прав людини» ЄКПЛ, **ніщо в цій Конвенції не може тлумачитись як таке, що обмежує чи уневажнює будь-які права людини та основоположні свободи**, які можуть бути визнані на підставі законів будь-якої Високої Договірної Сторони чи будь-якою іншою угодою, стороною якої вона є. Отже, ЄКПЛ прямо забороняє використовувати її для обмеження чи звужування прав і свобод людини. З цією нормою кореспондується і норма ч. 3 ст. 22 Конституції України, відповідно до якої при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод. До того ж статистика ЄСПЛ свідчить про те, що останній застосовує ЄКПЛ все ж таки з метою захисту прав осіб приватного права. Так, по справам, розглянутим ЄСПЛ проти України у 2013 р., у 65-ти прийнятих рішеннях (94,2 %) ЄСПЛ констатував принаймні одне порушення ЄКПЛ і тільки у 3-х не знайшов жодного порушення [2]. Розглянемо приклад українського правозастосування.

Так, до 18.01.2012 р. склалась практика, відповідно до якої, позивачі, які оскаржували акти суб'єктів владних повноважень (СВП), по яким може здійснюватися стягнення грошових сум, зокрема, податкові повідомлення-рішення (ППР), сплачували судовий збір як за немайновий позов. Таке положення підтримано, наприклад, в ухвалі від 10.01.2012 р. Вищого адміністративного суду України (далі – ВАСУ) по справі № К/9991/1696/12. Проте, 18.01.2012 р. ВАСУ видав лист № 165/11/13-12 «Щодо адміністративних позовів майнового характеру». В зазначеному листі суд, з посиланням на рішення ЄСПЛ від 14.10.2010 р. у справі «Щокін проти України», з якого ВАСУ нібито вбачає, що збільшення податковим органом зобов'язань особи з податку є втручанням до його майнових прав, встановлює, що позови щодо оскарження рішень СВП, які впливають на

склад майна позивача, у тому числі шляхом безпідставного стягнення податків, зборів, штрафних санкцій тощо, є майновими. В результаті розмір судового збору значно збільшився, при цьому ВАСУ не знайшов іншого аргументу для такого збільшення, аніж рішення ЄСПЛ «Щокін проти України». Отже з упевненістю можна сказати, що норми ЄКПЛ та рішення ЄСПЛ використані в Україні з метою заробляння грошових коштів для судів; при цьому створено додаткову (фінансову) перешкоду для захисту своїх прав платникам податків (фізичним та юридичним особам).

З цього приводу у якості приклада буде доречним навести ухвалу ВАСУ від 11.09.2013 р. по справі № К/800/19273/13, де на підставі рішення «Щокін проти України» було виправдано повернення позовної заяви про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень саме на підставі її майнового характеру. Оскільки адміністративні суди, наслідуючи лист ВАСУ від 18.01.2012 р. № 165/11/13-12, прямо посилалися на рішення ЄСПЛ у справі «Щокін проти України», то це рішення стало найбільш цитованим з рішень ЄСПЛ у судовій практиці адміністративних судів України.

Ще більше ця проблема загострилася після набуття чинності редакції ЗУ «Про судовий збір» із змінами, внесеними ЗУ від 22.05.2015 р. № 484-VIII, де була значно збільшена ставка судового збору за позови майнового характеру. Як правильно зазначається у публікації [3], для малого та середнього бізнесу в Україні ці зміни, фактично, несуть пряме обмеження їх конституційного права на оскарження в суді рішень органів державної влади. Ці органи вигадують незаконні мільйонні донарахування податків, не несучи за це жодної відповідальності. В результаті при зверненні до суду суб'єкт перевірки повинен сплатити десятки, а можливо, і сотні тисяч гривень судового збору. При цьому вітчизняні «знавці» практики ЄСПЛ чомусь не зважають та низку рішень ЄСПЛ щодо необхідності полегшення доступу до правосуддя шляхом встановлення розумних ставок судового збору (наприклад, рішення ЄСПЛ у справах «Георгел і Георгета Стоїческу проти Румунії», «ФК «Мретебі» проти Грузії» [4]), а також на аналогічну за змістом Рекомендацію R (81) 7 від 14.05.1981 р. Комітету міністрів державам-членам щодо шляхів полегшення доступу до правосуддя.

Література

1. Белкін М. Застосування судами України Європейської конвенції з прав людини проти прав людини: Чи завжди можна застосовувати Конвенцію? / М. Белкін // Юридична газета. – 01.10.2013 р. – № 40 (382). – С. 21-23.

2. Статистика щодо України (2013 рік) / Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. – 24.03.2014. – Електронний доступ: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/applicant/court/information/statistika/statistika-shhodo-ukraiini-2013-rik.html>

3. Косякин Р. Новый судебный сбор при оспаривании придуманных нарушений органами ДФС / Р. Косякин // Лига.Блоги. – 02.10.2015. – Электронный доступ: <http://blog.liga.net/user/rkosyakin/article/19470.aspx>

4. Пригуза П. Обзор отдельных проблем освобождения от уплаты судебного сбора / П. Пригуза // Закон & Бизнес. – 30.07-05.08.2016. – Электронный доступ: http://zib.com.ua/ru/125028-obzor_otdelnih_problem_osvobozhdeniya_ot_uplaty_sudebnogo_sb.html

УДК 342.942 (043.2)

Голосніченко Д. І., д.ю.н., доцент,
Національний технічний університет України «КПІ»
імені Ігоря Сікорського, м. Київ, Україна

РІВЕНЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЯК ФАКТОР БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Ефективна система соціального захисту в будь якій державі являє собою не тільки засіб досягнення міжнародних стандартів рівня життя, але й інструмент підтримки існуючого конституційного ладу, досягнення соціальної справедливості та злагоди в суспільстві. Як діяльність держави соціальний захист відноситься до одного із напрямів соціальної політики поряд із такими, як зайнятість населення, система охорони здоров'я, житлова політика, освіта, а всі вони разом є важливими факторами життєдіяльності та соціальної безпеки кожної людини.

Існують різні підходи до визначення поняття «соціальний захист», його розглядають як економічну та правову категорію, а також з позицій соціології та політології. Найчастіше поширення терміна «соціальний захист» пов'язують із прийняттям Закону про соціальний захист («Social Security Act») в 1935 році в США. Міжнародна організація праці визначає поняття соціального захисту як загальну базову соціальну підтримку всім громадянам, незалежно від внесків або тривалості їх трудового стажу. Тобто наявне широке трактування соціального захисту як соціальної підтримки, яка надається всьому населенню і метою якої є соціальна безпека.

Відповідно до норм статті 46 Конституції України, право на соціальний захист включає право на забезпечення громадян у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Викликає інтерес визначення, яке дає соціальному захисту «The Encyclopedia Americana»: «соціальний захист, у загальному розумінні цього поняття, означає безпеку та свободу від страху і спрямоване до